

Sygn. akt IV CSK 217/11

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. M. i Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej
we W.

przeciwko Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo - Kredytowej w S.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 19 stycznia 2012 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 25 listopada 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powodowie Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa we W. oraz A. M. w pozwie skierowanym przeciwko Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej w S. domagali się ustalenia nieważności czynności nadzorczej pozwanej dokonanej w piśmie z dnia 25 maja 2009 r.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 31 maja 2010 r. uwzględnił powództwo, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia i wnioski.

Powodowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa pozostaje w konflikcie z pozwaną począwszy od 5 października 2004 r., tj. od chwili kiedy Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa wprowadziła u niej zarząd komisaryczny. Po zakończeniu zawieszenia działalności powodowej Kasy wdrożyła ona program naprawczy w okresie od 1 kwietnia 2006 r. do 31 maja 2008 r. Kolejne programy naprawcze proponowane przez powódkę były przez pozwaną odrzucane. Wobec wątpliwości co do prawidłowości tworzenia przez powódkę kolejnego programu naprawczego, pozwana w piśmie z 25 maja 2009 r., L.dz.ZA2/2009, powołując się na art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.; dalej: „u.s.k.o.k.”), wezwała członków Rady Nadzorczej powódki, w tym powoda A. M., do osobistego stawienia się w swojej siedzibie w S. w dniu 4 lub 5 czerwca 2009 r. o godz. 12.00, w celu złożenia ustnych informacji i wyjaśnień dotyczących sprawowanej kontroli i nadzoru, w zakresie realizacji przyjętego programu oraz planowanych działań naprawczych Kasy. Członkowie Rady Nadzorczej nie stawili się na to wezwanie. Wobec eskalacji konfliktu powodowie wystąpili przeciwko pozwanej z powództwem o ustalenie nieważności czynności nadzorczej.

W ocenie Sądu Okręgowego, dopuszczalność wytoczonego powództwa wynika z art. 189 k.p.c. Powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności zaskarżonej czynności prawnej, gdyż zaistniała - istotna z punktu widzenia praw i obowiązków powodów - niepewność, czy pozwana mogła wezwać ich do osobistego stawiennictwa w swojej siedzibie. Kasy zrzeszone

w Kasie Krajowej są samodzielnymi podmiotami mającymi osobowość prawną. Ingerencja Kasy Krajowej w ich samodzielność może nastąpić jedynie w zakresie wskazanym w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-rozliczeniowych, przy czym przepisów dopuszczających taką możliwość nie można interpretować rozszerzająco. Wykładnia językowa i funkcjonalna art. 39 ust. 2 pkt 2 tej ustawy prowadzi do wniosku, że przepis ten nie uprawnia pozwanej do wzywania członków Rady Nadzorczej powódki do osobistego stawiennictwa w swojej siedzibie. W systemie prawa polskiego obowiązek wezwania do osobistego stawiennictwa może nałożyć jedynie odpowiedni organ władzy publicznej. Żądanie pozwu jest zatem w pełni usprawiedliwione.

Sąd Apelacyjny wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego, aprobując w całej rozciągłości przyjęte za podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną. Sąd Apelacyjny podkreślił, że wezwanie członków Rady Nadzorczej powódki do osobistego stawiennictwa było oświadczeniem woli, gdyż wyrażało wolę, aby osoby te wykonały obowiązek wynikający - zdaniem pozwanej - z art. 39 ust. 2 pkt. 2 u.s.k.o.k. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej wykładni tego przepisu, który nie przyznaje kasie Krajowej uprawnienia do podjęcia zaskarżonej czynności.

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., pozwana zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy u.s.k.o.k. oraz art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy u.s.k.o.k. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie. W konkluzji wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny, dokonując oceny żądań powodów przez pryzmat art. 189 k.p.c., miał na uwadze regułę, zgodnie z którą przedmiotem powództwa opartego na tym przepisie mogą być prawa i stosunki prawne, dla ustalenia których właściwa jest droga procesu cywilnego, oraz że przesłanką merytoryczną warunkującą jego uwzględnienie jest interes prawny, rozumiany jako potrzeba ochrony sfery prawnej powoda, którą może uzyskać przez samo ustalenie stosunku prawnego lub prawa.

Wychodząc z tych prawidłowych założeń, wadliwie jednak przyjął, że zaskarżona przez powodów czynność, polegająca na wezwaniu ich do osobistego stawiennictwa w siedzibie pozwanej, jest czynnością cywilnoprawną ingerująca w prawa powodów i jako taka może być przedmiotem kontroli – w płaszczyźnie art. 58 § 1 k.c. - w drodze powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c.

Zgodnie z art. 39 ust. 2 u.s.k.o.k., Kasa Krajowa – sprawując nadzór nad kasami w zakresie zgodności ich działalności z przepisami prawa i prawidłowo prowadzonej gospodarki finansowej – jest uprawniona do żądania pisemnych lub ustnych informacji i wyjaśnień oraz okazania dokumentów lub innych nośników informacji, jak również udostępnienia danych związanych z działalnością kasy, a organy kasy i jej pracownicy obowiązani są do udzielania żądanych wyjaśnień i wszelkiej pomocy. Trafnie zarzuciła skarżąca, że podjęta przez nią - z powołaniem się na ten przepis - czynność nadzorcza, będąca przedmiotem zaskarżenia, nie może być kwalifikowana jako czynność prawna wywołująca skutki cywilnoprawne.

Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia czynności prawnej. W nauce prawa przyjmuje się, że przez czynność prawną należy rozumieć – najogólniej rzecz ujmując - stan faktyczny, w skład którego wchodzi co najmniej jedno oświadczenie woli, uzewnętrzniające zamiar podmiotu prawa cywilnego wywołania określonych skutków cywilnoprawnych, z którym to stanem faktycznym ustawa wiąże skutki wyrażone w tym oświadczeniu oraz oświadczeniem tym nie objęte, lecz wynikające z ustawy.

Sąd Apelacyjny uznał, że dokonane przez pozwaną wezwanie członków Rady Nadzorczej powódki do osobistego stawiennictwa należy zakwalifikować jako oświadczenie woli, które stanowi próbę ograniczenia praw podmiotowych powodów. Formułując taką ocenę, nie wskazał jednak konkretnych praw podmiotowych powodów zagrożonych działaniem pozwanej. W tych okolicznościach, wbrew odmiennemu zapatrywaniu Sądu Apelacyjnego, nie można dopatrzeć się interesu prawnego powodów w samym ustaleniu nieważności wezwania ich przez pozwaną do osobistego stawiennictwa we wskazanym miejscu i czasie. Nie ma bowiem podstaw do przyjęcia, że ustalenie

takie służy potrzebie ochrony jednoznacznie określonej sfery stosunków prawnych powodów.

Z tych względów nie można skutecznie odeprzeć zarzutów skarżącej, że zaskarżony wyrok wydany został z naruszeniem wskazanych przepisów prawa materialnego.

Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.